

1. ΚΕΙΜΕΝΟ:

[Ήλιε μου και τρισήλιε μου]

(Κ.Ν.Α. Α΄ Λυκείου, σ. 101)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Παραδείγματα ερωτήσεων ελεύθερης ανάπτυξης

1. Γιατί η μάνα απευθύνεται στον ήλιο για να της πει πού βρίσκεται η κόρη της;
2. Γιατί νομίζετε ότι η μάνα αποκαλεί τον ήλιο “τρισήλιο”¹ και “κοσμογυριστή”;
3. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ραγίστηκε το ποτήρι, πέφτοντας στην ποδιά του Χάρου;
4. α) Ποια στοιχεία μας δίνει το ποίημα που θα μας επέτρεπαν να φανταστούμε το Χάρο;
β) Από πού είναι εμπνευσμένη, κατά τη γνώμη σας, η εικόνα του Χάρου στο σαράι που υπηρετείται από την κόρη;
5. Τι απαντά η κόρη στο Χάρο που τη ρωτά αν θέλει να φέρει κοντά της τη μάνα και τα αδέρφια της και για ποιο λόγο νομίζετε ότι απαντά με το συγκεκριμένο τρόπο;²
6. Ο διάλογος σ’ αυτό το ποίημα ασκεί μια σημαντική λειτουργία. Ποια είναι αυτή η λειτουργία και τι παρατηρήσεις έχετε να κάνετε ως προς τη μορφή των ερωταποκρίσεων;³

---

¹ Το α΄ συνθετικό τρισ- έχει επιτακτική σημασία. Πρβλ. τρισ-αλί, τρίς-βαθος, τρισ-εύγενη.

² Π.χ.: Η κόρη αρνείται ότι της λείπουν οι δικοί της και κατονομάζει μόνο το σπίτι της και τον Απάνω Κόσμο, γιατί δε θέλει να βάλει το Χάρο σε πειρασμό να αφαιρέσει και άλλες ζωές (και ιδίως τη ζωή των συγγενών της).

³ Π.χ.: Ολόκληρο το ποίημα είναι σε διαλογική μορφή. Στον ευρύτερο διάλογο μάνας - ήλιου που ουσιαστικά εκτείνεται σε ολόκληρο το ποίημα (αφού από το στ. 4 και εξής ο ήλιος διηγείται στη μάνα τι είδε και τι άκουσε “στού Χάρου το σαράι”) εμπερικλείεται ο διάλογος Χάρου - κόρης (στ. 11-19). Χαρακτηριστικό αυτών των ερωταποκρίσεων (στ. 14-19) είναι ότι οι απαντήσεις επαναλαμβάνουν ολόκληρη την ερώτηση. Οι επαναλήψεις αυτές δεν είναι πλεονασμοί, αλλά κάνουν πιο εμφαντικές τις απαντήσεις, ενώ παράλληλα δημιουργούν κάποιο αίσθημα ισορροπίας και συμμετρίας στον αναγνώστη.

2.2. Παραδείγματα ερωτήσεων σύντομης απάντησης

1. Χωρίστε το ποίημα σε ενότητες και τιτλοφορήστε κάθε μία από αυτές.
2. Ο τίτλος αυτού του δημοτικού τραγουδιού είναι συμβατικός (γι' αυτό είναι μέσα σε αγκύλες) και αποτελείται από τις πέντε πρώτες λέξεις του ποιήματος. Εάν σας ζητούσαν να δώσετε στο ποίημα κάποιο τίτλο που να εκφράζει το βαθύτερο νόημά του, ποιον τίτλο θα δίνατε;
3. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τους εκφραστικούς τρόπους που χρησιμοποιεί ο λαϊκός ποιητής για να εκφράσει τη θλίψη και το φόβο της κόρης.
4. Σε τι νομίζετε ότι οφείλεται η προθυμία του Χάρου να απαλύνει τη δυστυχία της κόρης;

2.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Έχει υποστηριχθεί ότι αυτή η παραβολή (όπως και πολλές άλλες) μοιάζει με σύντομη σκηνή θεατρικού έργου. Συμφωνείτε με αυτή την επισήμανση; Εξηγήστε.
2. Συμφωνείτε με τη θέση ότι το ποίημα είναι ουσιαστικά μια προετοιμασία της μάνας να αποδεχθεί το θάνατο της κόρης της; Αιτιολογήστε την άποψή σας.

2.4. Παραδείγματα ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου

2.4.1. Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Βάλτε σε κύκλο το γράμμα της απάντησης που θεωρείτε σωστή:

1. Σαράι (στ. 4) σημαίνει:
  - α) φρούριο
  - β) στρατώνας
  - γ) παλάτι
  - δ) κοιτώνας
2. Στο ημιστίχιο « ..... σα μαρμαρένια βρύση» (στ. 6 και 13) έχουμε:
  - α) παρομοίωση χωρίς παρήχηση του ρ.
  - β) μεταφορά με παρήχηση του ρ.
  - γ) παρομοίωση με παρήχηση του ρ που μας φέρνει συνειρμικά στον νου το γαργάρισμα του νερού.
  - δ) μεταφορά χωρίς παρήχηση του ρ.

2.4.2. Συμπλήρωση κενών

Να συμπληρώσετε κάθε κενό στο κείμενο που ακολουθεί με μία μόνο λέξη.

Η ..... (1) του Χάρου περιορίζεται μόνο στο να ..... (2) ζωές όχι να ..... (3) ζωή στους πεθαμένους. Η λαϊκή μούσα πιστεύει ότι από τον θάνατο δεν υπάρχει ..... (4).⁴

2.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Α. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα της απάντησης που θεωρείτε σωστή σύμφωνα με το κείμενο που διαβάσατε:

Η κόρη στον Κάτω Κόσμο αισθάνεται:

- α) οργή, λύπη, αδημονία
- β) λύπη, φόβο νοσταλγία
- γ) σωματικό πόνο, φόβο, νοσταλγία
- δ) πόνο, μίσος, απέχθεια

Β. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας παραπέμποντας σε συγκεκριμένους στίχους του ποιήματος.

2. Α. Βάλτε ένα X στο αντίστοιχο τετραγωνάκι, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο της πρότασης που ακολουθεί είναι σωστό ή λανθασμένο:

Η εικόνα του Χάρου, όπως παρουσιάζεται σε αυτό το δημοτικό τραγούδι, συμφωνεί με τη Χριστιανική αντίληψη για τον θάνατο.

σωστό λάθος

Β. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

---

⁴ (1): εξουσία, δικαιοδοσία, δύναμη
(2): παίρνει, αφαιρεί
(3): δίνει, ξαναδίνει
(4): επιστροφή, γιατρεία

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Πολλοί ζωγράφοι, κατά καιρούς, απέδωσαν εικαστικά το Χάρο. Μπορείτε να βρείτε ορισμένες από αυτές τις ζωγραφιές και να τις παρουσιάσετε στην τάξη;⁵
2. Όσοι μπορείτε, να ζωγραφίσετε το κέρασμα του Χάρου ή/και το πέσιμο του ποτηριού.
3. Συμφωνείτε με την άποψη ότι το ποίημα υποδηλώνει την προετοιμασία του ανθρώπου να αποδεχθεί το θάνατο; Με ποιο τρόπο νομίζετε ότι το πετυχαίνει αυτό ο ποιητής;

---

⁵ Π.χ. Arnold Böcklin (1827-1901): “Το νησί των νεκρών”, Ferdinand Hodler (1853-1918): “Η νύχτα”, Ferdinand Keller (1842-1922): “Ο τάφος του Böcklin”.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία

(45 λεπτά)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ .....

ΤΑΞΗ ..... ΤΜΗΜΑ .....

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

[**Ηλιε μου και τρισήλιε μου**]

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ: .....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Γιατί η μάνα απευθύνεται στον ήλιο για να της πει πού είναι η κόρη της;

.....
.....
.....

Μονάδες 2

2. Σαράι (στ. 4) σημαίνει:

α) φρούριο   β) στρατώνας
γ) παλάτι   δ) κοιτώνας

Μονάδα 1

3. Α. Βάλτε ένα X στο αντίστοιχο τετραγωνάκι, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο της πρότασης που ακολουθεί είναι σωστό ή λανθασμένο:

Η εικόνα του Χάρου, όπως παρουσιάζεται σε αυτό το δημοτικό τραγούδι, συμφωνεί με την Χριστιανική αντίληψη για τον θάνατο.

σωστό   λάθος

- Β. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

.....
.....

Μονάδες 3 (1 + 2)

4. Ο διάλογος σ' αυτό το ποίημα ασκεί μια σημαντική λειτουργία. Ποια είναι αυτή η λειτουργία και τι παρατηρήσεις έχετε να κάνετε ως προς τη μορφή αυτών των ερωταποκρίσεων;

.....
.....

Μονάδες 4

5. Ο τίτλος αυτού του δημοτικού τραγουδιού είναι συμβατικός (γι' αυτό είναι μέσα σε αγκύλες) και αποτελείται από τις πέντε πρώτες λέξεις του ποιήματος. Εάν σας ζητούσαν να δώσετε στο ποίημα κάποιο τίτλο που να εκφράζει το βαθύτερο νόημά του, ποιον τίτλο θα δίνετε;

.....
.....

Μονάδες 2

6. Α. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα της απάντησης που θεωρείτε σωστή σύμφωνα με το κείμενο που διαβάσατε:

Η κόρη στον Κάτω Κόσμο αισθάνεται:

- α) οργή, λύπη, αδημονία
β) λύπη, φόβο νοσταλγία
γ) σωματικό πόνο, φόβο, νοσταλγία
δ) πόνο, μίσος, απέχθεια

Β. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας παραπέμποντας σε συγκεκριμένους στίχους του ποιήματος.

.....
.....

Μονάδες 2 + 2

7. Να συμπληρώσετε κάθε κενό στο κείμενο που ακολουθεί με μία μόνο λέξη.

Η ..... (1) του Χάρου περιορίζεται μόνο στο να .....
(2) ζωές όχι να ..... (3) ζωή στους πεθαμένους. Η λαϊκή μούσα πιστεύει ότι από τον θάνατο δεν υπάρχει ..... (4).

Μονάδες 4